

KELTAINEN KIRJASTO

**KIM
LEINE
KUILU**

KELTAINEN KIRJASTO

KIM LEINE:

Ikuisuusvuonon profeetat (2012, suom. 2014)

Kuilu (2015, suom. 2018)

KIM LEINE

Kuilu

Suomentanut

KATRIINA HUTTUNEN

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ

tammi

75 VUOTTA

HELSINKI

Lainauksen William Shakespearen näytelmästä *Romeo ja Julia* on suomentanut Paavo Cajander.

Tanskankielinen alkuteos *Afgrunden* ilmestyi 2015.

Copyright © Kim Leine & Gyldendal, Copenhagen 2015.

Published by agreement with Gyldendal Group Agency.

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Tammi 2018

Painettu EU:ssa

ISBN 978-951-31-8980-8

Bodilille

*joka on tehnyt parista demonista kodittomia,
niin että ne on tuomittu harbailemaan romaaneissani.*

Sisällys

Raportti	11
Valtionsairaala	13

ENSIMMÄINEN OSA • PUDOTUS 15

Yöjuna Tukholmaan	17
Virtaavan veden kaupunki	30
Rakas isä	33
Harjoitusleiri	36
Partio	42
Aamiainen	51
Päiväkäskey	52
Sota lyhyesti	54
Reservi	56
Hyökkäys Tampereelle	57
Sairaskäynti	65
Vapaus	66
Sairaala	71
Auringonnousu	78
Ruokavalion muutos	79
Kirkko	80
Tupakoinnin hyöty	81
Hiljaisuus	82
Raivausporukka	83
Unen loppu	84
Puhdistus	86

Etsi viisi virhettä	88
Juna	91
Katse	94
Vangit	97
Arvonalennus	99
Teema ja variaatioita	101
Peili	105
Tuotanto	108
Keskustelu	111
Kuoleman suola	114
Ennen lounasta	116
Voittajat	120
Rakas isä	126
Lähtörukous	129

TOINEN OSA • NOUSU 131

Vainajat	135
Hippokrateen vala	137
Välisoitto: Ihme	166
Kesätyö	177
Neljän juna Kalundborgista	189
Torni	192
Konsultaatio	223
Uudelleenyhdistyminen	235
Elokuviissa	241
Tarkastuksia	261
Keskustelu Peblinge Søn rannalla	273
Kirje	276
Historiallinen Jeesus	281
Labyrintti	288
Boulevard Montparnasse	304

Kesä	315
Koti	324
Matkoja	333
Ottelu	350
Muutto	358
1933	369
Tuntematon vainaja Jons Kapelin rantavedessä I	398
Lintupäinen mies	403
Tuntematon vainaja Jons Kapelin rantavedessä II	415
Jotakin ilmassa	423
Perspektiivejä	428
Muutoksia	435
Hotelli Kämp, meno-paluu-paluu	455
Kevät	466
Zuckertortea Leipzigissä	475
Vierailuaika	499
Viimeinen esitys	503

KOLMAS OSA • HYPPY 507

NELJÄS OSA • SODAN RUNOKIRJA 659

Veri ja kivi	661
Kolme veljestä	663
Ylennys	666
Teloituspartio	670
Lumi	672
Veri	673
Paholaisen intervalli	674
Rippi	676
Metsä	679
Hämeenlinnan sairaala	681

Puut	683
Kuoleva kaupunki	685
Keskitysleiri	687
Vieraat	689
Vankikuljetus	691
Missä sielu on?	694
Oleskelu metsässä	696
Miehiä	698
Hyttysiä	701
Tilastotietoa	702
Hukkuneet Helsingin satamassa	703
Tehostamisyritys	705
Peliä	707
Polttouuni	708
Mihin lapioita käytetään	711
Hyvä työ	713
Rakkauskirjeitä	715
Aamu	719

VIIDES OSA • KUILU 721

Kirjailijan jälkimiete	725
------------------------	-----

Raportti

Laatijana allekirjoittanut
Norbert Müller,
oikeust. tri, Sondergerichte Leipzigin
asianajaja,
Hauptsturmführer, Gestapo, toistaiseksi
komennuksella Tanskassa, Kööpenhaminassa
(Asiakirja on käännetty saksan kielestä.)

Kööpenhamina, 30. marraskuuta 1944

Klo 10.40

Vainaja: Kaj Hermann Gottlieb,
synt. 5. heinäkuuta 1897

Täten vietäköön pöytäkirjaan, että allekirjoittanut, Hauptsturmführer Norbert Müller, on tänään torstaina 30.11.1944 klo 7.48 Shellin talon (Hauptquartier der Gestapo) aulassa kutsunut lääkärin paikalle toteamaan vanki Kaj Hermann Gottliebin tilan sen jälkeen kun hän oli pudonnut seitsemännen kerroksen tasanteelta. Lääkäri saapui kymmenen minuutin kuluttua ja totesi heti, että kuolema seurasi pudotusta välittömästi, minkä jälkeen vainaja, samainen Kaj Gottlieb, kuljetettiin pääpoliisiaseman ruumishuoneelle. Onnettomuuden tapahtuessa

läsnä olivat myös Sturmbannführer Karl Heinz Hoffmann, Hilfspolizein vartiopäällikkö Edwin Madsen, kuulustelujohtaja Ib Birkedal Hansen sekä vastaanottovirkailija, Untersturmführer Sophus Reinecke.

Onnettomuuden kulku: Allekirjoittanut kuljettaa yhdessä Hilfspolizist Edwin Madsenin kanssa herra Gottliebia Vestre Fængselin vankilasellistä päämajaan (Shellin taloon), missä suunnitellun kuulustelun (viimeisen viidestä) on määrä tapahtua. Hississä on kuitenkin ilmennyt teknisiä ongelmia, ja koska matka yläkertaan kestää 22 minuuttia, päättän irrottaa herra Gottliebiltä käsiraudat, joilla hänet on kytketty minuun. Samalla kun seitsemännen kerroksen ovi avataan, herra Gottlieb riuhtaisee itsensä irti ja

(jatkuu)

juoksee muutaman askeleen päähän tasanteen kaiteen luo ja heittäytyy epäröimättä porraskuiluun, minkä seurauksena hän menehtyy välittömästi (liitteinä lääkärintuomio sekä kuolintodistus, joka saadaan myöhemmin).

Samoin kirjattakoon pöytäkirjaan, että minä, Norbert Müller, kannan täyden vastuun tästä onnettomuudesta, eikä sitä voi eikä tule säilyttää kenenkään muun harteille, ja olen täten varautunut oikeudellisiin seuraamuksiin. Toivon voivani edustaa itseäni mahdollisessa oikeudenkäynnissä.

Heil Hitler!

Norbert Müller, allek.

H. Hansen, siht., allek.

Valtionsairaala, sydäntautien osasto

30. marraskuuta 1944

Epikriisi

Potilaan nimi: Ib Johann Gottlieb

Ammatti: Artisti

Syntynyt: 5. heinäkuuta 1897 (47 vuotta)

Potilas tuodaan osastolle sairausautolla 25. marraskuuta sen jälkeen kun hän on kaatunut kadulla otettuaan ilmeisesti yhteen Saksan poliisin kanssa (kuuluu laittomaan vastarintaliikkeeseen). Potilaalla on pitkä anamneesi, jossa myokardiitti-infarkteja, krooninen angina pectoris sekä incom-pensatio cordis.

Saavuttaessa osastolle tokkurainen, korahteleva, hypotensiota ja fibrilatio cordis, mutta tila stabiloituu muutaman tunnin kuluttua mm. lääkityksellisen relaksaation ja mekaanisen ventilaation avulla. Potilas digitalisoidaan, ja ensimmäisen vuorokauden jälkeen sydämen toiminta kohenee.

Potilas on koko toimenpiteen ajan teknisesti saksalaisten pidätyksen alainen, ja Tanskan Hilfspolizein edustaja vartioi häntä vuorokauden ympäri.

Sydänkardiogrammin mukaan potilaalla on vasemmanpuoleinen hypertrophia cordis, huomattavan kuorituksen sekä massiivisen infarktin aiheuttanut haarakatkos. Digitalisaatiosta ja elvytysryityk-

sen tilapäisestä onnistumisesta huolimatta potilaan tila heikkenee asteittain, minkä seurauksena munuaisten toiminta pettää. Potilaalle kehittyy oedema pulmones, eikä hän tule missään vaiheessa tajuihinsa.

Kaikki hoito on sen vuoksi keskeytetty eilen 29. marraskuuta klo 14.30.

Potilas tulee sen jälkeen hetkeksi tajuihinsa, ja herra Madsen ehtii vaihtaa hänen kanssaan pari sanaa, minkä jälkeen potilas menehtyy klo 4.35 seuraavana yönä. Kyseinen ajankohta merkittäköön kuolintodistukseen.

Potilaan vaimolle Elisabeth Gottliebille ja muulle perheelle, De Gamles Byn vanhainkodissa asuvalle isälle sekä Aarhusissa asuvalle tädille, on toimitettu tieto.

Potilaskertomus päättyy tähän.

H. Weinøe/PSK

ENSIMMÄINEN OSA

Pudotus

”Jumalat ovat vahvimman puolella.”

PUBLIUS TACITUS

Yöjuna Tukholmaan

Junan telit taipuvat ja kääntyilevät hitaasti nykien, niin että nukkuvien matkustajien päät retkahtelevat puolelta toiselle, ja vaunuosaston pimeydessä lepattavan parafinilampun liekki jättää jälkeensä kaksi vanaa, höyryä ja hiilen käryä, rauta takoo ja jyskyttää epätasaisesti ja kompastellen, sen sointi nousee ja laskee. Kaj valvoo. Hän on juttutuulella, ja siksi hän herättää veljensä Ibin ja sanoo: Kuuntele, Ib. Kuulostaa aivan siltä kuin Reininkullan kääpiöt takoisivat sormusta, ta-ta-ta-tam. Hän takoo kädellä tahtia pöytälevyä vasten. Muistatko kun näimme sen oopperassa?

En, minä nukuin.

Niinpä taisit nukkuakin. Olen kuullut sen myös pianolla soitettuna, neiti Frølich soitti sitä muistaakseni Kristian VII:n palatsissa. Neiti Frølich on oikein herttainen, oletko tavannut hänet?

Ib lepuuttaa päätään tyynyllä jossa on Ruotsin valtionrautateiden monogrammi, se keinuu ja tärahtelee, hän on unenpöppöinen ja nuutuneen näköinen, heillä molemmilla on kohmelo, heidän pitäisi nukkua, mutta Kaj ei halua nukkua, ei vielä, ja hän vaatii että he juhlistavat ensimmäistä ulkomaanmatkaansa valvomalla, ja hän pitää Ibiä hereillä jutuillaan, ja Ib katselee häntä silmät sirrillä ja huulillaan hymyntapainen.

Kaj katsoo ulos oikeanpuoleisesta ikkunasta josta yö tekee peilin, ja hän näkee kaksosveljensä Ibin. Ib on kymmenen minuuttia vanhempi kuin hän ja siksi isovelji. Ib istuu vinosti vastapäätä, ja samalla Kaj näkee lasin vääristymän kautta myös itsensä lähes huomaamattomana siirtymänä, sen takana isän, ja niiden takana heidän kolmen kasvot pimeässä toisiinsa sulautuneina. Kaj huomaa harmikseen että Ib on nukahtanut uudestaan ja että häntä ympäröi sama epäselvä hopeinen kajo kuin niitä viittä muutakin jotka nukkuvat päät retkahdellen ja suut auki. Pöydällä heidän välissään on olutpulloja, junan tärähtely saa ne vaeltamaan kilisten kohti pöydän reunaa, mutta reunus estää niitä putoamasta ja sisältöä kuohumasta yli pullojen vihreän pimeyden. Kaj katsoo vuoron perään veljeään ja tovereitaan, heidän veltoja, persoonattomia, nukkuvia kasvojaan, kuin sen kuoleman kuvaa johon he mahdollisesti ovat matkalla.

Muistatko eilisillan? hän kysyy. Oli vähän hurja meno, eikö ollutkin? Minä ainakin olin päissäni, olitko sinäkin, Ib? Ib mutisee jotakin ja vaihtaa istuimellaan asentoa.

He kaikki seitsemän olivat lähteneet Lorryyn Frederiksbergiin juhliakseen tanskalaisten seitsemän vapaaehtoisen edustuston läksiäisiä ennen kuin he osallistuisivat Suomen kansalaissotaan. He joivat samppanjaa kynttiläkruunujen alla, hihkuivat tanssityöille ja tarttuivat tanssijattariin kun nämä pelmahtivat pöytien väliin lysähtääkseen penkille jäähytteleämään, nauttimaan ilmaisia virvokkeita ja ehkä sieppaamaan setelin joka sitten sujautettiin kostean olkaimen alle. Kaj muistaa että hänen onnistui painaa kasvonsa kuperien rintojen väliin, kaula-aukkoa koristava röyhelöreunus oli liian ja vanhan hien kellastama, mutta rintavaosta uhoava löyhkä järkytti ja kiihotti häntä. Tanssijattaren iho oli nihkeä ja kostea, rinnat antoivat

myöten hänen suudelmilleen ja kourimiselleen, ja hän hamusi niiden pehmeyttä ja lämpöä. Tyttö läimäytti häntä viuhkallaan, leimuavan punaisena ja kuumissaan väsymyksestä, alkoholista ja niistä pillereistä joita kabareetytöille syötettiin, jotta he pysyisivät jaloillaan, ja Kaj tarjosi tytölle lasin viiniä ja sanoi: Huomenna lähden sotaan. Ehkä kuolen. Ole armelias sotilas-paralle. Ja kun tyttö mainitsi hinnan johon Kajlla ei ollut varaa, Kaj sanoi: Olen opiskelija, muru, en miljonääri. Luuletko että annan opiskelija-alennusta! tyttö sanoi, nousi ja lähti viinilasi mukanaan, ja Kaj jäi katselemaan miten röyhelöt tutisivat takapuolen ympärillä tytön pyyhältäessä tiehensä. Ib nauroi Kajlle. Saat katua kitsauttasi sitten kun voiikit luoti mahassa kaukana Suomessa, pikkuveli.

Kaj katsoo junan ikkunasta ulos ja näkee kasvonsa. Ne ovat kasvot jotka kaipaavat mutta eivät ole koskaan saaneet kaipaamaansa.

Milloin olemme Tukholmassa? hän kysyy. Hän potkaisee Ibiä sääreen herättääkseen tämän.

Mitä nyt?

Kysyin vain. Antaa olla. Olen ajatellut yhtä asiaa. Tiedäthän, matka merkitsee kahta asiaa tai kahta vaihetta: lähtemistä ja saapumista. Olemme edelleen vasta lähtemässä. Siteet tuntuvat edelleen, eikö?

Joko sinulla on koti-ikävä?

Minullako? Ei nyt sentään. Ajattelin vain miten siteet vähitellen kirpoavat. Sen tuntee melkein fyysisesti. Ajattelen niitä asuntolan kavereita, niitä jotka jäivät Regenseniin, niitä sairaita heppuja joihin olen niin lopen kyllästynyt.

Yömyssyjä, Ib sanoo hymyillen.

Niin. Yömyssyjä. Ajatella, heidän on tarkoitus rakentaa maamme.

Ei mikään houkutteleva ajatus, Ib sanoo peililasille, nyt hie-
man virkistyneenä. Hän kaataa heidän laseihinsa väljähtynyttä
olutta. He luovat lasin reunan yli toisiinsa katseen, veljeskatseen,
puoliksi vihamielisen, puoliksi rakastavan, menneisyyden kuilun
määrittelemän, ja he epäröivät ikään kuin olisivat vähällä nostaa
maljan mutta eivät nostakaan, juovat vain.

Entäs ne teologisen tiedekunnan professorit, Kaj jatkaa. Ihme
tyyppejä. Heiltäkin olet säästynyt. Et todellakaan ole jäänyt mis-
tään paitsi. Tuntuu että he ovat kuin mekaanisia nukkeja joita
säilytetään yöt kaapissa, ja ennen luentoja heidät otetaan esiin
ja vedetään avaimella käyntiin selästä. Olet onnekas kun saat
opiskella lääketiedettä. Sitä voi sentään koskettaa ja tunnustella.

Tulepa jonakin päivänä mukaani patologian laitokselle, Ib
sanoo. Pääset katsomaan ruumiinavausta. Luulisi sen kiinnos-
tavan teologia. Kaiken maailman tie ja niin edelleen.

Ei, hyi, ei minua huvita.

Eikö, vaikka sinusta tulee pappi ja aiot panna ihmisiä multiin?

Ei minusta tule pappia. Tämä on muuten ensimmäinen kerta
kun kerron siitä kenellekään.

Mikä sinusta sitten tulee? Ib kysyy.

En tiedä. Ensin minusta tulee sotilas, katsotaan sen jälkeen.

Oletko kertonut isälle ettet halua papiksi?

En. Eihän hänestäkään tullut pappia, vaikka hän valmistuikin
teologisesta tiedekunnasta parhailla arvosanoilla.

Voin kyllä kertoa hänelle, Ib sanoo.

Ei, kerron itse. Lakkaisit nyt olemasta isovelji.

All right, pikkuveli. Mutta isä käski minun pitää sinusta
Suomessa huolta. Lupasin tehdä sen. Ja niinpä teenkin.

Anna olla, Kaj kivahtaa. Ei minua kiinnosta, Ib.

Rauhoitu. Luulenpa ettei sodassa voi pitää huolta muista kuin
itsestään.

Norjalainen KIM LEINE (s. 1961) muutti teini-ikäisenä Kööpenhaminaan, opiskeli sairaanhoitajaksi ja pakeni raskasta menneisyyttään Grönlantiin. Siellä hän eli 15 vuotta, mutta kirjailija hänestä tuli vasta kun päihteiden väärinkäyttö vei häneltä liki kaiken. Nykyään Leine on yksi Tanskan merkittävimmistä kirjailijoista, jonka teoksia on julkaistu yli 20 maassa. Teoksellaan *Ikuisuusvuoron profeetat* hän voitti muun muassa Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinnon. *Kuilu* on Leinen viides romaani.

Suomen kansalaissodasta sytykkeensä saava *Kuilu* kertoo kaksosveljesten Kaj ja Ib Gottliebin elämäntarinan viime vuosisadan Euroopassa ja kuvaa hurjasti roihuten sotaa ja rauhaa, himoa ja ihmismielen arvoituksellisuutta.

”Kim Leine ylittää itsensä... Viimeinenkin skeptikko saa nyt syödä sanansa!”
JYLLANDS-POSTEN

”Mestarihypnotisoija Kim Leine on jälleen kirjoittanut vetovoimaisen, kuiluja palvovan romaanin ja onnistunut kuvaamaan ihmisen käytöksen ristiriitaisuutta.”
POLITIKEN

Päällys: Jussi Kaakinen

